

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. decembra 1893.

Politiški oddelek.

Vladna izjava.

Včeraj teden se je nova vlada predstavila zbornici poslancev. Njena izjava je kolikor si more politično prazna. Precej se vjema s prestolnim govorom, s katerim se je bil otvoril sedanji državni zbor, v katerem se je zahtevalo, da se politična vprašanja bolj umaknejo z dnevnega reda in se rešujejo narodno-gospodarska in socialna vprašanja. Samo dve politični vprašanji se naglašata v vladni predlogi. Največja važnost se pripisuje volilni reformi.

Nova vlada je izšla iz strank, o katerih se ne more reči, da bi bile prijazne razširjenju volilne pravice. To se je jasno videlo pri debati o Taaffejevi vladni predlogi. Vsem se je zdelo, da to vprašanje ni nikakor nujno. Zatorej bi se mi nikakor ne bili čudili, ko bi novo ministerstvo bilo volilno reformo odstavilo z dnevnega reda. Ker se to ni zgodilo, misliti si moramo, da visoki krogi na Dunaji odločno žele, da tisti dobe volilno pravico, kateri izpolnjujejo državljanske dolžnosti. Volja višjih krogov je tako odločna, da se nova vlada ni upala odločiti, da bi umaknila predlogo o volilni reformi. Da celo v svoji izjavi nenavadno važnost pripisuje volilni reformi, tako važnost, da prej morajo utihniti vsa druga politična vprašanja.

Sedaj ne gre več za to, ali se volilna pravica razširi ali ne, temveč le za to, kako naj se razširi. Kako da se bode to vršilo, o tem nekoliko posnemamo iz vladne izjave. Pred vsem se bodo morali o tem sporazumeti konservativni, nemški in poljski klub, to je tisti klubi, ki so iz strahu pred slovanstvom vrgli grofa Taaffeja. Kako jo bodo ti trije klubi prikrojevali, si lahko mislimo. Jedinu vodilo jim bode, da se povsod ohrani nemški in poljski vpliv, bodi že ta vpliv konservativen ali liberalen, to teh gospodov malo briga. Pa tudi nekateri drugi migljeji nam dajo razumeti, kako se bode to vršilo. Pred vsem se bode gledalo na posebne razmere posamičnih kraljestev in dežel. Potem takem ne dobimo jednake

volilne reforme za vse dežele. V vsaki deželi se bode drugače prikrojila, kakor bode ravno ugajalo nemškim ali poljskim koristim. Mi smo večkrat že dokazovali, kako nevarna da je deželna avtonomija, in to se bode pokazalo baš pri volilni reformi. Če bodo vprašali deželne zbore za mnenje, kakor so že zahtevali, bodo ta mnenja pač Slovanom v škodo. Šleški, moravski, štajerski, koroški in isterski deželni zbor se gotovo ne izreko v prid Slovanom. Pa tudi o češkem deželnem zboru ne smemo kaj tacega pričakovati. V tem deželnem zboru ni več slovanske večine. Ko so se češki veleposestniki takorekoč pobratili s Plenerjem, bodo Nemci v deželnem zboru v Pragi imeli glavno besedo, veleposestniki jih pa bodo kaj lepo podpirali. V omenjenih deželah pa biva večina avstrijskih Slovanov.

Zatorej mi že danes rečemo, da od nove volilne reforme nič dobrega ne pričakujemo in sicer tem manj, ker se nekaj govori o novi razdelitvi volilnih okrajev. Volilni okraji so sedaj sicer jako neugodno razdeljeni za Slovane, toda bojimo se, da bodo v bodoče še neugodnejše. Skušnja nas uči, da se z razdelitvijo okrajev lahko vse dobre strani volilne reforme naredi iluzorične. Nemški liberalci so pa mojstri v volilni geometriji in gotovo bode sedanja vlada pri tem pokazala vse svoje mojsterstvo.

Druga izjava, iz katere razvidimo, kakšna bode nova vlada, je ta, da se preti proti mir motečim elementom postopati z največjo strogostjo. Mi gotovo ne bi zagovarjali kacih mir rušočih elementov. Ko bi vlada vso silo porabila proti anarhistom, mi nimamo nič proti temu. Resno mir kalečih elementov pa sedaj v Avstriji ni. Na Češkem so se res pripetili nekateri dogodki, ki se ne morejo odobravati, ali grozno slabo bi moralo biti z državnim mirom, ko bi ga ti dogodki kako utegnili spraviti v nevarnost. Tudi delavsko gibanje v Avstriji ni prestopilo dovoljenih mej. Zatorej je skoro težko vedeti, komu se v vladni izjavi preti. Da ni izjemnega stanja v Pragi, bi mi pač zastoj si bili ubijali glavo, koga misli njega eksclenca prevzvišeni knez Windischgrätz. Ne čudimo se celo, da je dr. Lueger mislil, da leti nanj in na njegove pristaše, ter zahteval od vlade pojasnila. Tega

pojasnila naravnost ni dobil, ali glasilo konservativnega kluba, ki ima tesne zveze z vlado, ga je poučilo, da se je prav po nepotrebnem postavil v jedno vrsto z Mladočehi.

Proti Mladočehom je torej to vladno pretenje namerjeno. Mi postopanja Mladočehov nismo nikdar odobravali, ali tako se pa ž njimi ne sme delati. Mladočehi sedaj izražajo mnenje večine naroda češkega. Pretenje proti Mladočehom velja torej prvemu slovanskemu narodu v Avstriji. To pač dovolj jasno dokazuje, da sta glavno besedo imela pri sestavljanju vladne izjave pl. Plener in grof Wurmbbrand. Nova vlada je torej že s svojim nastopom napovedala boj proti Slovanom.

Gotovo je najvažnejše vprašanje v Avstriji narodno vprašanje. Posebno mi Slovani bi bili radi izvedeli, kako stališče zavzame vlada v tem oziru. Pa stojte, vlada je dala neposredno jasen odgovor v tej stvari. Politična vprašanja, torej tudi narodna, se morajo umakniti, dokler se ne izvrši volilna reforma. To je dovolj jasno povedano, da dokler se Nemcem po volji ne prevstroji volilna reforma, mora jezikovno vprašanje mirovati, to je vse mora ostati pri starem. Nemške šole na Koroškem, laške v Trstu morajo se ohraniti po načelu nove vlade, dokler se ne izvrši volilna reforma. Nemške predpravice se bodo torej povsod varovale. Vlada je pač dovolj jasno povedala, zato mi jako dvomimo, da bi jo mogel še kak slovenski poslanec podpirati. Na to se ni veliko zanašati, da se je klub v neki resoluciji izrekel za narodno jednako-pravnost. Tukaj moramo pač reči, da besede in obljube so po ceni. Mari ni baš ta klub največ pripomogel, da je padla volilna reforma, po kateri bi bili Slovani v Avstriji prišli do veljave, kakeršna nam gre po številu slovanskega prebivalstva. Da ni grof Hohenwart se postavil naravnost proti volilni reformi, bi grof Taaffe ne bil pal. Mi grofu Hohenwartu ne zamerimo, kajti on se je ravnal točno po naročilu svojega kluba. Klub mu je naročil, da naj tako volilno reformo prepreči, kakor jo je predložil grof Taaffe, in grof Hohenwart se je poslužil najprimernejega sredstva v to, da se je zavezal z levičarji. Nekateri stvar tako zavijajo, kakor bi bil grof ravnal se po volji čeških veleposestnikov. Mi ne vemo, kateri so bolj silili grofa Hohenwarta v boj proti Taaffeju, ali to je gotovo, da se Ebenhoch imenuje mož, ki je najhuje nasprotoval občni volilni pravici po vladnem predlogu. Kateri stranki ta mož pripada, je dovolj znano.

Zato je pa pač težavno daljše vzajemno delovanje Slovencev z nemškimi konservativci, in so le možje, ki so izstopili iz konservativnega kluba, pač postopali le z najboljšim namenom. Res se jim očita, da so razcepili slovensko delegacijo, ali tega očitanja se jim ni bati, ker za svoje postopanje so imeli pač dovolj povoda. Tisti, ki zamerijo našim poslancem izstop iz Hohenwartovega kluba, naj se pa resno vprašajo, če so drugače povsod tako zagovarjali složno delovanje, če niso kaj krivi, da se je zanesel razpor mej naše deželnozborske zastopnike.

Izstopivšim poslancem se očita, da sami ne bodo ni-

česa dosegli, ali ko bi njih izstop bil tako majhnega pomena, bi ne bilo tako javkanje v nekaterih listih. Dobro je že to, da so oslabei klub, ki se je v vprašanji volilne reforme postavil na odločno protislovansko stališče. V konservativnem klubu bi ne bili mogli vplivati na kake ugodne spremembe volilnega reda, pač pa utegnejo zunaj kluba pripomoči, da propade, kar bode izvarila vladna predloga, kajti dvetretjinska večina še ni zagotovljena. Z njo propade tudi koalicija, ko pokaže svojo nesposobnost. Volilna reforma pa s tem ne bode pokopana, jamstvo za to so višji činitelji, morda potem pride Taaffejev načrt zopet na dnevni red ali se pa izbere še kaka bolj demokratična predloga. Za Slovane bi pa bilo veliko pridobljenega, če se razbije koalicija in ž njo sedanje vodilne stranke, ker s tem bi se omogočila naravnejša sestavo strank in morda jedna mogočna velika slovanska stranka, katere je sedaj pred vsem želeti.

Izjava

slov. poslancev izstopivših iz Hohenwartovega kluba.

Ko so početkom tega zasedanja podpisani zastopniki stopili v „klub konservativcev“ zajedno z drugimi zastopniki slovenskega in hrvatskega naroda, izjavili so složno, da pristopajo klubu, pridržujoč si svojo tesno medsebojno zvezo, trdno osvedočeni, da bode klub krepko podpiral njihova prizadevanja, katera idejo poglavitno na to, da Slovenci in Hrvatje dosežejo svojo narodno ravnopravnost.

Vrhu tega izjavili so hrvatski zastopniki pri oni priliki, da stopajo v klub nečejo kakor si bodi prejudicirati svojemu državnemu pravu, ter so pristavili, da se ne bodo držali vezane po klubovi disciplini v vprašanjih, katera bi se od katerekoli strani na to nanašala.

Ko se je začetkom leta 1892. pretresala v klubu trgovinska pogodba z Italijo, izjavili so isti, da si pridržujejo svobodno glasovanje o tem predmetu, ter da ob svojem času označijo svoje stališče. Če pa niso do zadnjega odloženja državnega zbora tega storili, zgodilo se je to jedino iz razloga, ker so se nadejali, da ona vlada, katera je opetovano naglašala, da stoji nad strankami, povoljno reši neka viseča narodna in gospodarska vprašanja, sprožena v dalmatinskem zboru na temelju pravice in zakona.

Z druge strani so pa bili vsi podpisani tega mnenja, da s tem, da ostanejo v klubu, zaprečijo, da bi levica prišla do oblasti, kar se je do neke mere tudi posrečilo.

Toda odkar se je predstavila državnemu zboru parlamentarna vlada, katera se nazivlje koalicijsko, čeravno v njej ni zastopanih 10 milijonov Slovanov; — odkar se mora ta vlada naslanjati na koalirane stranke, a podpisani se po svojem političnem osvedočenju s to koalicijo družiti ne morejo, ker vladni program nima nikakih ozirov na narodne težnje, izrecno naglašajoč, da morajo mirovati vsa velika politična vprašanja, torej tudi ono o narodni ravnopravnosti; z ozirom, da podpisani težé na to, da se